

Pracovní skupina čtenářská gramotnost

Příklady dobré praxe a seznam doporučení

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příklady dobré praxe

a

seznam doporučení

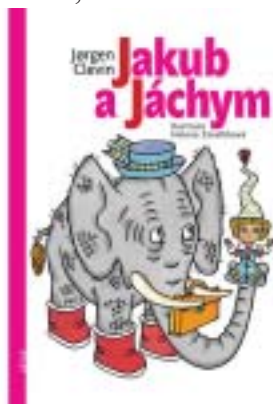
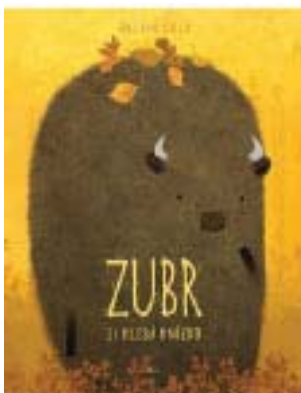
Obsah:

Doporučené knihy pro MŠ a ZŠ.....	3
Knihobudky v Pelhřimově a na ZŠ Komenského 1465 Pelhřimov.....	6
Aktivity na podporu kritického myšlení.....	11
Dílna čtení.....	18
Čtenářská aliance.....	21
Zajímavé odkazy.....	22

1. Doporučené knihy pro MŠ a ZŠ

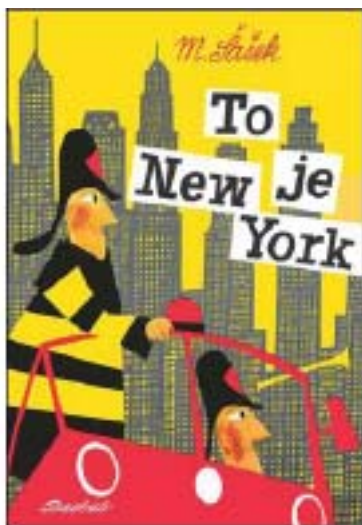
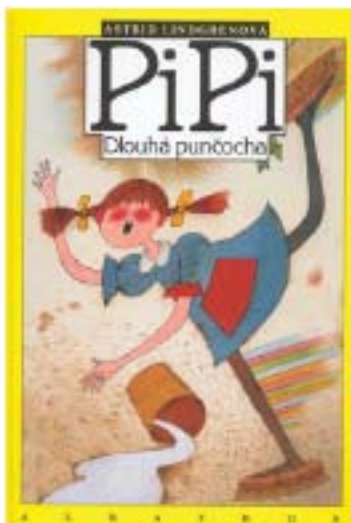
DOPORUČENÉ KNIHY PRO MŠ

- Jakub a Jáchym – Clevin, Jorgen
- Pískací kornoutek – Kahoun, Jiří
- Knihy Petra Horáčka (Husa Líza, Husa Líza a vánoční hvězda, Papuchalk Petr...)
- Můj kocourek je veliký popleta – Bachelet, Gilles
- Divný brach strach – Špinková, Martina
- Zubr si hledá hnízdo + Medvěd nechce jít spát – Bula, Oksana
- Kvak a Žbluňk – Lobel, Arnold
- Povídejme si, děti – Čapek, Josef
- Medvídek Pú – Milne, A. A.
- Banán : Podivuhodná cesta Bruna Banána z plantáže až do koše – Novotná, Anna
- Příběh malého slona Barbara – Brunhoff, Jean de

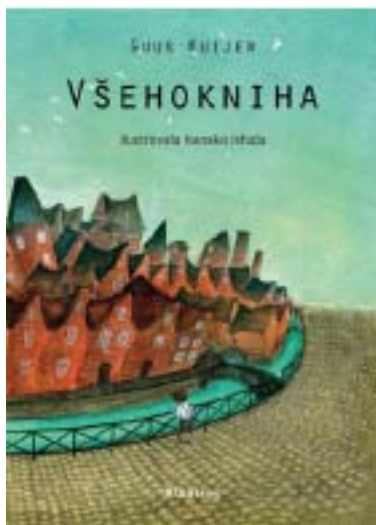
DOPORUČENÉ KNIHY PRO 1. STUPEŇ ZŠ

- Bratři Lví srdce – Lindgrenová, Astrid
- Pipi Dlouhá punčocha – Lindgrenová, Astrid
- Dračí polévka – Ježková, Alena
- Komiksy Hilda – Pearson, Luke
- Série Doktor Proktor – Nesbo, Jo
- Luisa a Lotka – Kästner, Erich
- Série Malý Mikuláš – Goscinny, René
- Série To je... (Londýn, Paříž, Praha, Istanbul...)
- Mluvicí balík – Durrell, Gerald
- Paní LáryFáry – MacDonaldová, Betty

DOPORUČENÉ KNIHY PRO 2. STUPEŇ ZŠ

- ☐ Jenom ponožky nestačí – Lowery, Mark
- ☐ Série Felix a Zelda (Kdysi, Potom, Když) – Gleitzman, Morris
- ☐ Komiksová Kytice
- ☐ Muž, který sázel stromy – Giono, Jean
- ☐ Všehokniha – Kuijjer, Guus
- ☐ Podivný případ se psem – Haddon, Mark
- ☐ Škola malého stromu – Carter, Forrest
- ☐ Komiks Maus – Spiegelman, Art
- ☐ O holčičce z jiného světa – Appelfeld, Aharon
- ☐ Tobiáš Lolness – Fombelle, Timothé de

2. Knihobudky v Pelhřimově a na ZŠ Komenského 1465 Pelhřimov

KNIHOBUDKY V PELHŘIMOVĚ

Byla jednou jedna budka, ale nebyla to obyčejná budka, byla to knihobudka.

Jde vlastně o malou veřejnou knihovnu, přináší momentální užitek a rozvoj čtenářské gramotnosti všech generací v Pelhřimově. Půjčte si knihu, vezměte, vraťte, nechte si ji nebo nějakou vložte. Iniciativa nejen Hodiny H. Pro všechny v Pelhřimově „vyrostly“ hned tři knihobudky.

Bylo nebylo... Byla jednou jedna Hodina H, která dělá všechno možné pro velké lidi i malé v Pelhřimově, v ČR i ve světě, mimo jiné podporuje nápady mladých lidí a jedním z nich byla i knihobudka. Hodina H se nápadu chopila a oslovila ke spolupráci SPŠ a SOU Pelhřimov. Zástupci SPŠ a SOU Pelhřimov

se nadchli pro projekt od začátku a to s neutuchající pílí a elánem.

Studenti oboru operátor dřevařské a nábytkářské výroby, truhlář a zámečník vytvořili za vedení pana Straky a s podporou pana

Třísky krásné,

užitečné a bezpečné budky pro knížky pro pelhřimovskou veřejnost.

Všichni společně udělali rozpočet, měřili, navrhovali rozměry a materiály a nakonec knihobudky spatřily světlo světa. Do spolupráce se přidalo i Knihkupectví U Vrány pro zajištění řádného knižního partnera. Hodina H také oslovila Město Pelhřimov ke spolupráci pro možné umístění knihobudek.

Partnery místní iniciativy Knihobudky v Pejru jsou SPŠ a SOU Pelhřimov, Knihkupectví u Vrány, Město Pelhřimov. Poděkování patří i zastupiteli panu Hájkovi.

Knihobudky najdete v Pelhřimově na Autobusovém nádraží, v Městských sadech a u rybníka Stráž.

Více informací najdete na Facebookové stránce Knihobudky v Pejru.

Knihobudky se rozrůstají i nadále a to díky podpoře iniciativy mladých lidí a programu Mládež kraji. Díky podpoře vyrostla další i v Božějově. Hodina H bude podporovat i další místa. Kde bude příští? To se uvidí.

Knihobudky na ZŠ Komenského 1465 Pelhřimov

V rámci akce
Den otevřených
dveří 21. 3.
2019 na ZŠ
Komenského
1465 Pelhřimov
v jedné
z pracovních
dílů žáci školy
za pomoci
studentů ze

SPŠ a SOU Friedova Pelhřimov (obor truhlář) vyráběli knihobudky. Připravili celkem čtyři, pro každý stupeň dvě.

Zároveň probíhala čtenářská dílna (viz prezentace na webových stránkách školy).

28. 5. 2019 byly knihobudky nainstalovány.

Žáci byli seznámeni s historií knihovniček, s pravidly půjčování a obměňování knih.

Byli zvoleni čtyři správce z řad současných 8. a 7. ročníků, kteří budou dohlížet na slušnou úroveň a zaplněnost knihovniček.

První knihu vložil do knihovničky p. ředitel M. Skořepa, následován žáky, ale i učiteli.

Po dvou hodinách „činnosti“ budky už některé knihy šly do oběhu. O tento způsob výměny je mezi dětmi zájem. Kéž by vydržel!

Aby zájem skutečně vydržel, budou mít žáci možnost napsat, o jaký druh literatury by stáli, popřípadě kterého autora by si chtěli přečíst. Formou webových stránek budou seznámeni i rodiče.

Činnost knihobudek probíhá pod záštitou Žákovského parlamentu.

Cílem je motivovat děti k četbě.

3. Aktivity na podporu kritického myšlení

TICHÁ POŠTA (DEZINFORMACE)

- všeobecně známá hra „tichá pošta“

obsah sdělení na závěr aktivity - jak se mění předávaná zpráva, jak se ztrácí informace, je možné aplikovat na prostředí internetu

ECHO EFEKT „STORY“ (DEZINFORMACE)

- předávání zprávy od jednotlivce dalšímu jednotlivci, čtyři osoby jdou za dveře, jednomu člověku se přečte text a zavolá se další člověk zpoza dveří, kterému je první osobou text přetlumočen, pak se zavolá druhý a text vypráví ten první... na stejném principu se pokračuje až do poslední osoby

obsah sdělení na závěr aktivity - zkreslování informací, různé zdroje, každý si „vypíchne“ něco, co pro něj má nějaký smysl/je mu známé, změna informace při sdílení, modifikace - zdůraznění některých slov

intonačně – jak vkládáme emoce, jak dokážou ovlivnit informaci

ZOOM

Jde o aktivitu, vhodnou na trénink kooperaci ve skupině (pokud při ní někdo nezavleje a nestane se „vedoucím“, tak aktivita zabere mnohem více času).

Důležité: před vykonáním aktivity ji nenazýváme „ZOOM“ (= pointa), ale třeba „Obrázky“.

Další popis a ilustrativní foto jsou dostupné zde (<https://metalog.cz/produkt/zoom/>).

Níže uvedený popis jsem našla v metodické příručce (<https://docplayer.cz/1106747-Metodicky-manual-kurzu.html>).

Pomůcky: zalaminované obrázky (2x více, než je členů skupiny), které představují zoom nějakého objektu – logickou řadu, utváří příběh (např. z knihy Istvana Banyaia Re-Zoom)

Náročnost: nenáročná

Skupina: 8 - 12

Terén: rovná plocha, outdoor/indoor

Čas na realizaci: 30 – 40 min (i s variantou Tajný agent); časový limit podporuje napětí ve skupině, je proto vhodné dokončení aktivity časově omezit

Čas na přípravu: vyžaduje náročnou domácí přípravu obrázků

Zadání: Každý účastník obdrží 2 obrázky (lze použít i variantu s 1 nebo 3 obrázky), které nikomu neukazuje. Úkolem týmu je během určitého časového limitu přijít na systém řazení obrázků a seřadit je od počátku do konce, přičemž stále platí, že obrázky se nemůžou ukazovat. Účastníci spolu pouze diskutují.

Varianta: Zapojení tajného agenta: Pro potřeby tématu Řešení konfliktu je nutné použít variantu hry s tajným agentem. Účastníci stojí v kruhu, mají zavřené oči. Lektor oznámí, že označí tajného agenta poklepem na záda. Tajný agent bude mít za úkol mařit dosažení cíle hry, ale nenápadně, tak aby zůstal neodhalen. Lektor navíc nabídne konkrétní odměnu agentovi, pokud zůstane neodhalen, a také tomu, kdo ho odhalí. Postupně obchází jednotlivé hráče a u každého se zastavuje. Trik spočívá v tom, že lektor nikoho z účastníků agentem neoznačí.

Odhalení agenta, řešení hry

Před tím, než bude odhaleno řešení hry, oznámí účastníci tip na tajného agenta podle níže uvedeného postupu. Lektor vše zaznamenává na tabuli/flipchart:

- Uved'te tip/tipy na agenta (jméno)
- Řekněte důvod podezření (zde je nutné, aby lektor opravdu zaznamenal slovo od slova to, jak se účastníci vyjadřují)

- Potvrďte svůj tip. Stojíte si za svým rozhodnutím? (zúží se okruh podezřelých, a především se účastníci utvrzují v tom, že agent existuje)

TIP	DŮVOD
Jana	protože mlžila do všeho povídala dělala chaos
Karel	protože mi neodpovídal protože v jednu chvíli udělal hmm a otočil se zády
Hana	mám dojem, že se nezapojovala málo mluvila
...	...

Následuje odhalení pravdy o agentovi.

Otázka pro účastníky: Proč si myslíte, že byla hra zařazena k tématu

Řešení konfliktů?

Zde je nutné vysvětlit účastníkům, co je to Konflikt a jaké má složky.

1. Teoretická část

1. Konflikt

Spor je v podstatě přirozený každodenní stav. Vzniká nejčastěji z důvodu různého pohledu jednotlivců na tutéž věc. Spor ještě neznamená konflikt. Pro předcházení konfliktní situaci můžu udělat několik věcí. Je nutné mít na paměti, že každý pohled jedince na skutečnost je jiný. Pokud se budu snažit pohled druhého pochopit, můžu získat na celý předmět sporu jiný náhled. Snažím se jednat s druhým bez předsudků. Dám mu prostor pro vyjádření, naslouchám mu. Snažím se aktivně hledat přijatelné řešení. Cílem je, aby každá strana odcházela s dobrým pocitem (viz Přístup WIN-WIN v části kurzu Komunikace a týmová spolupráce).

I přes naši snahu může ovšem spor přerůst v konflikt. Většinou je totiž

problém obalem nejrůznějšími emocemi našeho „protivníka“, které si potřebuje vybit. A tak pro nás zůstává skrytý.

2. Složky konfliktu

Konflikt si můžeme představit jako vejce, jehož jádro tvoří věcná podstata, založená na racionální argumentaci. A argument je založen na ověřitelných a doložitelných faktech. Jádro konfliktu pak obaluje většinová emocionální složka, tzn. naše pocity, dojmy, domněnky. Konflikt s jádrem a emocionálním obalem představuje neřešitelný spor, pouze samotné jádro přitom představuje skutečný řešitelný problém.

3. Reflexe hry

V důsledku předchozího poznatku konfrontujte teorii o věcné argumentaci s tím, jak argumentovali účastníci při označování agenta (s nímž v podstatě vedli spor - konflikt).

Společně s účastníky vyvoďte poučení:

Uvědomte si, zda „argumenty“, které při konfliktu používáte, jsou skutečně ověřitelná fakta, ne pouze domněnky a předsudky.

Respektujte odlišný pohled protivníka na tutéž věc a pokuste se z něj poučit/využít ho ve prospěch vyřešení konfliktu.

4. Rozvíjené kompetence při této aktivitě

Kompetence k efektivní komunikaci, ke kooperaci, k aktivnímu přístupu, k orientaci v informacích.

POHLEDNICE

Co je třeba: rozstříhaná pohlednice (popsaná – s adresou a textem)

Účastníci: libovolně (při aktivitě nás bylo 21 – tomu by měl odpovídat i počet „kartiček“)

Příprava: Pohlednici rozstříháme podle různých měřítek (podle nich se pak účastníci budou sdružovat do skupin).

Průběh: Každý účastník dostane jednu kartičku. Vedoucí zadá aktivitu (Rozdělte se podle měřítka do skupin po x-lidech). Kartičku si prohlédne a následně jde zjišťovat k ostatním, jaké kartičky mají.

Měřítka:

1. K napsání textu využijeme jinou barvu, než k napsání adresy – vzniknou tak dvě měřítka, na jejichž základě by se měli účastníci sdružit (a 2 skupiny).
2. Na kartičky zakreslíme navíc symboly (srdíčko, kytičku, čtyřlístek; zkrátka drobné obrázky, na každou něco jiného) – opět vznikne další měřítka (pokud by se měli všichni sdružit tímto způsobem, vznikne 1 skupina).
3. Vybereme takovou pohlednici, na níž je několik fotografií (koláž) - sdruží se na základě druhé strany pohlednice, měřítkem bude fakt, že mají na své kartičce kousek konkrétní fotky (pokud by byly třeba 3 fotky, vzniknou 3 skupiny).
4. Kartičky budou vystřiženy stejným způsobem (trojúhelník, obdélník, čtverec, kruh – 4 skupiny).
5. Kartičky tří tvarů se navíc propíchnou špendlíkem, čtvrtý tvar se ponechá bez propíchnutí (měla by vzniknout dírka, kterou si bude možné všimnout hmatem i vizuálně) – rozdělili by se na 2 skupiny.
6. Text může být napsán nejen česky, ale i třeba anglicky (= další

měřítka, rozdělí se na 2 skupiny).

7. V textu i adrese může být zmíněno nějaké křestní jméno – pokud jméno zmíníme pětkrát, vznikne 5 skupin.

O co jde: Existují různé způsoby, jak se účastníci mohou rozdělit do různých skupin. Žádné z těchto rozdělení není správné nebo špatné, všechna jsou možná. Např. pokud se účastníci rozdělí podle tvarů kartiček, tak skupina, která bude mít kartičky jednoho tvaru (které nejsou propíchnuté), možná ani nezjistí, že ostatní mají kartičky propíchnuté špendlíkem (na to by přišli, pokud by VYSTOUPILI ZE SVÉHO KONTEXTU, ale vzhledem k tomu, že toto měřítko u nich nebylo použito, nemají důvod hledat propíchnuté kartičky – můžou na to přijít, když se zeptají např. „Co je u vás jinak?“).

K čemu to je dobré: K tomu, abychom si uvědomili, že nemáme soudit jen podle vnějšku a formy, ale i vnitřku; vše má více úhlů pohledu – i při takové banální aktivitě je třeba zapojit kritické myšlení. Dochází při ní ke zplošťování reality na jedno/dvě možná řešení.

Účastníci mají možnost se rozhodnout, jaké měřítko chtějí přijmout a použít. Až na konci si často uvědomí, že vedoucí neřekl, že až budou v jednotlivých skupinkách, nemůžou opustit skupinu a jít se podívat do skupiny vedlejší (tak by přišli třeba na další měřítko). Pokud by to ale udělali, tak by vystoupili ze svého kontextu a dobrali by se dalšího možného řešení. Aktivita pomůže získat komplexní pohled na věc.

Diskuse po aktivitě: Určit měřítko, které měl autor hry na mysli a pobavit se o těch, podle kterých se rozdělili (zamyslet se nad dalšími možnými měřítky – tzv. vedlejší, která podle nás nebyla tím hlavním a cíleným – takové ale ani nebylo).

ARGUMENTAČNÍ FAULY

– pedagogové/lektoři zahrají scénku s nějakým faulem a děti mají najít co je špatně a zkusit zahrát scénku znova bez faulu

MĚSTEČKO PALERMO

- klasická hra Městečko Palermo – je potřeba využít argumentace, účastníci jsou nuceni se zamýšlet, vyhodnocovat informace a hlavně zdůvodňovat a argumentovat, využívají manipulativní techniky, dochází k argumentačním faulům

obsah sdělení na závěr aktivity - zobecnění k tématu argumentace a manipulace

(určitě pro starší, dospívající)

VOLNÉ PSANÍ

– volné psaní na dané téma - jedna z metod kritického myšlení

Odkazy:

<http://cz.sheeplive.eu/>

http://zvolsi.info/wp-content/uploads/2017/09/pruvodce_new_A4_small.pdf?fbclid=IwAR36VzW8mvG81d1Wz5S8liL-LUMwygfgGviOq96Z-dCyhQbSmOIBWKgBGt8

<http://fakescape.cz/?fbclid=IwAR2OpzVv0DKPQGTvRbR5ysu8LMYoK1KjN5LHayxxiwq4t25Bk36b1ZzM-ks>

4. Dílna čtení

Dílina čtení je skvělý způsob, který vede k rozvíjení čtenářské gramotnosti. V praxi to může fungovat tak, že pravidelně jednou týdně v hodině českého jazyka je prostor 20-30 min pro čtení. Čte se beletrie, každé dítě má svůj vlastní výběr, případně by měl mít učitel nějakou sbírku u sebe, ze které dítě bude čerpat.

Poté probíhají rozhovory o knihách, diskuze, zapisování, uvažování o tom, co čteme.

Principy dílny čtení:

<https://www.youtube.com/watch?v=8sQ3wzBCqZU>

V praxi:

<https://www.youtube.com/watch?v=GcfuprWu5Og> - 1. třída

<https://www.youtube.com/watch?v=oUZK3sSvOiE> – 5. třída

Moje osobní zkušenost

Osobně jsem se s dílnami čtení setkala a funguje to opravdu skvěle. Každé dítě si přineslo knihu, co zrovna četlo – žánry se velmi lišily. Některé děti četly anglicky, jiné komiksy, opravdu to bylo velmi různorodé, ale každé dítě alespoň mělo prostor pro to, najít si, co za literaturu by ho mohlo bavit.

Každý žák měl knížku a měl prostor se s ní usadit tam, kde chtěl. Někteří šli do jiné učebny, někteří si lehli na koberec a pár jich zůstávalo v lavicích, ale těch bylo opravdu jen pár.

Osobně vidím tuto aktivitu jako skvělý krok k rozvíjení gramotnosti,

uvědomování si toho, co čteme a přemýšlet o tom. Ne jenom zapsat děj to čtenářského deníku tak, jak jsem to měla já na škole a nenáviděla jsem to.

Zároveň se k aktivitě vážou různé způsoby zápisů. Tohle mě velmi bavilo, protože jsem vždy znala jen strohé zapisování, kde bylo hlavním smyslem sesbírat co nejvíce knih.

ZÁPISY:

1) Návrat k začátku knihy – Když máme knížku, přečteme si první odstavec, kapitolu, stránku a zapíšeme, co všechno z toho dokážeme vyčíst, o čem si myslíme, že by kniha mohla být a jak na nás působí. Při tom zohledňujeme titul knihy, autora, žánr, ilustraci z přebalu. Když knihu dočteme, vraťme se zpátky na stranu první a napišme, která očekávání kniha splnila a kde jsme se naopak mýlili. Nebo například to, čeho jsme si u prvního čtení nevšimli a teď to už vidíme jinak.

2) Podvojný deník- V průběhu knihy si vypíšeme pár citátů (věty, spojení) – max. 7 řádků a zapíšeme je na levou stranu sešitu, na druhou polovinu sešitu zapíšeme své komentáře. Proč jsme si právě tuto větu vybrali, co si o ní myslíme, co nás na té části zaujalo, můžeme si zapisovat nejen podnětné myšlenky či postřehy, ale i situace, pocity, které známe z vlastních životních zkušeností. Nebo pokud nám úryvek z knihy připomene nějakou jinou knihu nebo film. Za zapsání stojí i to, pokud vás zaujme neobvyklý způsob vyjádření, zajímavý výraz či věta, ale ty by měly být vypsány v kontextu.

3) Otázky - Zapisování otázek v průběhu čtení - otázky, které nás

napadaly. Po přečtení si budeme všimát, na které otázky jsme v knize dostali odpověď (doslovně napsanou, nebo vyčtenou mezi řádky) a které otázky zůstanou po dobu čtení nezodpovězené, na ty se pokusíme odpovědět. Zamysleme se také nad tím, čeho se naše otázky nejčastěji týkají, na co míří (na předvídání děje, na vysvětlení nějakého pojmu, na jednání hrdiny, na vlastní postoj k danému problému či ztvárněné situaci – jak bych se zachoval já sám?, na způsob vyprávění, na způsob vykreslení atmosféry knihy, apod.).

4) Hlavní myšlenky - Vypišme myšlenky, které jsme pro sebe v textu objevili (vypište místa, která nás na ně přivedla, nezapomeňte uvést citaci). Okomentujme je – souvisejí spolu nějak? Považujeme je pro nás/naše budoucí žáky za důležité? Vysvětlete je.

5. Čtenářská aliance

Účelem Čtenářské aliance, tedy čtenářského klubu, je umožňovat setkávání se skupině lidí s podobným zájmem o knihy a knižní svět jako takový. Vytvořit prostředí k volné diskuzi a tvorby na toto téma. Aliance není jakkoliv věkově ani jinak omezena.

Doposud proběhly dvě setkání, při nichž se účastníci nejen seznámili s celkovým nápadem projektu, ale i sami mezi sebou.

Nadcházející, v pořadí tedy třetí schůze, se bude konat v městské knihovně a dojde ke konkretizaci nových plánů a aktivit pro tuto čtenářskou skupinu.

6. Zajímavé odkazy

<http://pesleri.blogspot.cz/>

Blog Veroniky Peslerové, která vedla také krajskou knihovnu v Havlíčkově Brodě. Vzdělává své děti doma, na svém blogu dává tipy na aktivity, výlety a tématicky také na knihy pro děti.

<http://www.knihydetem.cz/>

Blog redaktorky albatrosu

ikarkulka.blogspot.com

Tipy na knihy a audioknihy, často jsou doprovázeny i fotografiemi přímo z knih.

bookwormsdiary.com

detskaleporela.blogspot.cz

grafika © Dagmar Podešvová